

Nr 156.

Ankom till riksdagens kansli den 29 maj 1929 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av vissa å järnvägen Limesforsen—Särna uppkomna förluster å lånemedelskapital.

(4:e avd.)

I en den 15 februari 1929 dagtecknad proposition, nr 173, som hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen medgiva, att för täckande av de å järnvägen Limesforsen—Särna uppkomna förluster å lånemedelskapital må av fonden för statsskuldens amortering tagas i anspråk ett belopp av 4,743,867 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Enligt åtagande i samband med förvärv av Mora—Vänerns järnväg tecknade staten *aktier* i Limesforsen—Särna järnvägsaktiebolag till ett belopp av 250,000 kronor, för vilket ändamål å tilläggsstat för år 1918 under utgifter för kapitalökning, statens järnvägar, anvisades ett anslag å nämnda belopp att utgå av lånemedel. Aktiebrevens hava jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1918 överlämnats till järnvägsstyrelsen för förvaltning, och aktieposten redovisas bland statens järnvägars tillgångar under rubriken »värdeportfölj».

Jämlikt² Kungl. Maj:ts medgivande den 19 maj 1922 träffades avtal mellan statens arbetslöshetskommission och järnvägsbolaget om tecknande för statens räkning av *ytterligare aktier* i bolaget för 250,000 kronor, vilka skulle likvideras genom utförande såsom nödhjulsarbeten av vissa delar av järnvägsanläggningen; de härav föranledda kostnaderna hava bestritts med under rubriken verkliga utgifter anvisade anslag för statliga nödhjulsarbeten. Jämväl denna aktiepost har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 3 april 1925 överlämnats till järnvägsstyrelsen för förvaltning, men har icke upptagits i järnvägsstyrelsens räkenskaper.

Den 28 augusti 1922 beviljade Kungl. Maj:t Limedsforsen—Särna järnvägsaktiebolag ett *statslån* å 5,140,000 kronor ur fonden för att underlätta åstadkommande av bibanor i vissa delar av riket (bibanelånefonden). Av detta lånebelopp har lyftats en summa av 4,797,334 kronor, varav 4,493,867 kronor utgått av till nämnda fond anvisade anslag av lånemedel och 303,467 kronor av fonden tillförda medel av andra statsinkomster än lånemedel. Återstoden av lånet, 342,666 kronor, skulle jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 23 april 1926 innestå till dess vederbörlig in-teckning i järnvägen fastställts samt järnvägen besiktigats och tillstånd meddelats till dess öppnande för allmän trafik. Denna del av lånet har avsetts att i sin helhet utgå av anslag, som härflyta av andra statsinkomster än lånemedel.

Å lånet hava icke gäldats några *räntor*. Beloppet av de i riksgäldskontorets räkenskaper debiterade räntorna uppgick den 31 december 1927 till 440,249 kronor 67 öre.

Jämlikt bemyndigande av 1927 års riksdag (skrivelse nr 174) har Kungl. Maj:t den 14 juni 1928 godkänt ett mellan järnvägsstyrelsen och Limedsforsen—Särna järnvägsaktiebolag upprättat avtal angående förvärvande för statens räkning av järnvägen mellan Limedsforsen och Särna.

Förevarande proposition innefattar utredning och förslag angående de åtgärder, som böra i budget- och bokföringshänseende vidtagas beträffande *dels* det kapitalbelopp, som på grund av järnvägens övertagande bör påföras statens järnvägar, *dels* statslånet ur bibanelånefonden och *dels* statens aktier i bolaget.

I ärendet hava *fullmäktige i riksgäldskontoret* samt *järnvägsstyrelsen* och *riksräkenskapsverket* avgivit utlåtanden.

Vid ärendets anmälan för Kungl. Maj:t den 15 februari 1929 har *departementschefen* anfört följande:

»Av de utredningar, som i samband med förhandlingarna om ifrågasvarande järnvägs trafikerande genom statens järnvägars försorg samt senare om dess övertagande av staten verkstälts inom järnvägsstyrelsen, får anses framgå, att järnvägens drift icke lär kunna väntas lämna överskott utan att snarare direkta förluster å trafiken äro att emotse. Järnvägen lär därför få anses sakna affärsvärde. Limedsforsen—Särna järnvägsaktiebolags tillgångar — däri inbegripen den ännu icke lyftade delen av köpeskillingen — torde icke överstiga vad som erfordras för täckande av de med järnvägsanläggningens färdigställande förenade kostnaderna, vadan aktierna i bolaget torde vara i det närmaste värdelösa. Under sålunda föreliggande omständigheter torde de i järnvägen nedlagda statsmedlen få anses förlorade.

Följande tablå utgör en sammanfattning av de inledningsvis lämnade uppgifterna.

	Kapitalökningsmedel		Verkliga utgifter		S u m m o r		
	Låne- medel	Andra stats- in- komster	Riks- stats- anslag				
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
Aktieteckning 1918	250,000	—	—	—	¹ 250,000		
» 1922	—	—	250,000	—	250,000	—	² 500,000
Statslån, utbetalt ...	4,493,867	303,467	—	—	4,797,334		
» att utbetalas	—	342,666	—	—	342,666	³ 5,140,000	
Räntor å lånet	—	—	—	440,249.67	—	440,249.67	⁴ 5,580,249.67
Summor	4,743,867	646,133	250,000	440,249.67	—	—	⁵ 6,080,249.67
	5,390,000						

¹ Bokfört hos statens järnvägar. ² Aktieinnehavet. ³ Statslånets kapitalbelopp. ⁴ Köpeskillingen. ⁵ Summa statsmedel nedlagda i järnvägen.

Av denna tablå framgår, att av de i järnvägen investerade medlen ett belopp av sammanlagt 4,743,867 kronor utgöres av lånemedel samt att härav 250,000 kronor hänföra sig till aktier och 4,493,867 kronor till statslån ur bibanelänefonden. I anslutning till de grundsatser, som vid behandlingen av frågan angående förluster å statens utlåningsfonder m. m. uttalats i statsverkspropositionen till 1928 års riksdag, torde täckning för dessa förlorade lånemedel böra beredas, och lärer detta i enlighet med myndigheternas förslag böra ske med anlitan av fonden för statsskuldens amortering. Härtill bör riksdagens medgivande inhämtas; i enlighet med vad som i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag föreslagits beträffande täckning av andra liknande lånmedelsförluster torde denna åtgärd icke böra vidtagas över riksstaten.

Jag övergår härefter till frågan, i vad mån avskrivning av de i järnvägen investerade medlen bör äga rum eller visst belopp påföras statens järnvägar. Såväl fullmäktige i riksgäldskontoret som järnvägsstyrelsen hava förutsatt, att järnvägen bör i statens järnvägars räkenskaper uppföras med en summa ungefärligen motsvarande statslånets kapitalbelopp. Riksräkenskapsverket åter har, med utgångspunkt från att någon avkastning av järnvägen Limesforsen—Särna icke vore att förvänta, ansett skäl icke föreligga att i anledning av järnvägens införlivande med statsbanenädet uppskriva statens järnvägars kapitalkonto, även om på förut nämnt sätt omföring från lånemedel till skattemedel skedde. I likhet med riksräkenskapsverket finner jag det opåkallat att i samband med järnvägens övertagande påföra statsbanans räkenskaper ett fiktivt kapitalbelopp utöver det värde, varmed järnvä-

gen genom aktieposten å 250,000 kronor redan förekommer i desamma. Skulle en uppskrivning av statens järnvägars kapitalkonto äga rum, lär det detta endast kunna ske på så sätt, att å riksstaten uppföres ett anslag för ändamålet och bibanelånefonden tages i anspråk för motsvarande belopp. Ett sådant förfarande skulle närmast ansluta sig till vad som tillämpats, då tidigare till statens järnvägar överförts enskilda banor, som staten måst övertaga på grund av utlämnade lån. Att på detta sätt belasta riksstaten med en rent fiktiv post av nu ifrågakvarande storlek kan jag emellertid icke tillstyrka.

Jag ansluter mig alltså till riksräkenskapsverkets förslag, att statens järnvägars räkenskaper icke skola av det ifrågakvarande förvärvet beröras i annan mån än att det nu under aktiekontot uppförda beloppet om 250,000 kronor, omvandlat från lånemedel till skattemedel, överföres till statsbanornas anläggningskonto. Statslånets kapitalbelopp jämte de debiterade räntorna torde sålunda bära i sin helhet avskrivas i bibanelånefondens räkenskaper. För en sådan åtgärd torde emellertid riksdagens medverkan icke erfordras. De aktier, som erhållits i ersättning för utförda nödhjälpsarbeten å bananläggningen, påfordra icke någon avskrivningsåtgärd, enär de för desamma havda utgifterna icke bestritts med kapitalökningsmedel.

I enlighet med järnvägsstyrelsens förslag torde samtliga aktiebrev bära överlämnas till riksgäldskontoret samt en eventuell andelsutdelning tillföras fonden för statsskuldens amortering.»

*Utskottets
yttrande.*

Kungl. Maj:ts föreliggande förslag innebär i första hand, att den å järnvägen Limesforsen – Särna uppkomna förlusten å lånemedelskapital — vilken belöper sig till 4,743,867 kronor, varav 250,000 kronor hänföra sig till aktier och 4,493,867 kronor till statslån ur bibanelånefonden — skall, utanför rikstaten, täckas ur fonden för statsskuldens amortering. Emot detta förslag har utskottet intet att erinra. I samband med denna täckning av förlust i lånemedel bör statslånets kapitalbelopp avskrivas i bibanelånefondens räkenskaper. Därjämte bör det i statens järnvägars räkenskaper under aktiekontot uppförda beloppet om 250,000 kronor, omvandlat från lånemedel till skattemedel, överföras till statsbanornas anläggningskonto.

Departementschefen har funnit det opåkallat att i samband med järnvägens övertagande påföra statsbanans räkenskaper ett kapitalbelopp utöver det värde, varmed aktieposten å 250,000 kronor redan förekommer i desamma. Denna uppfattning kan utskottet icke dela. Med hänsyn till önskvärdheten av att redovisningen av det i statsbananätet nedlagda kapitalet må bliva så fullständig som möjligt, anser utskottet, i likhet med järnvägsstyrelsen och riksgäldsfullmäktige, att järnvägen bör i statens järnvägars räkenskaper uppföras med en summa i runt tal svarande mot statslånets kapitalbelopp. Givetvis förutsättes härvid, att en omföring från lånemedel till skattemedel äger rum, vilken åtgärd enligt utskottets mening icke behöver verkställas över riksstaten.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må medgiva, att för täckande av de å järnvägen Limedsforsen—Särna uppkomna förluster å lånemedelskapital må av fonden för statsskuldens amortering tagas i anspråk ett belopp av 4,743,867 kronor.

Stockholm den 29 maj 1929.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utskottets utlåtande nr 155.
